

صندوق‌های سرمایه‌گذاری مختلط

صندوق‌های سرمایه‌گذاری با توجه به نوع دارایی‌های تحت مالکیت طبقه‌بندی می‌شوند. برخی از آنان در سهام سرمایه‌گذاری می‌کنند، از این رو صندوق سهامی نامیده می‌شوند؛ برخی دیگر اکثر وجوه خود را در اوراق با درآمد ثابت سرمایه‌گذاری کرده و صندوق با درآمد ثابت نامیده می‌شوند و تعدادی نیز در سهام و اوراق با درآمد ثابت به نسبت تقریباً مساوی سرمایه‌گذاری می‌کنند، صندوق مختلط نامیده می‌شوند.

نسبت دارایی سهام و اوراق با درآمد ثابت صندوق‌های مختلط ممکن است در طول زمان تغییر یابد، اما عمدتاً این نسبت حداقل ۴۰ درصد و حداکثر ۶۰ درصد سهام است و مابقی شامل اوراق با درآمد ثابت است. در حقیقت صندوق‌های مختلط این امکان را برای سرمایه‌گذاران به وجود می‌آورند تا با سرمایه‌گذاری در آنها بتوانند از مزایای تنوع‌بخشی نیز بهره‌مند شوند.

این صندوق‌ها اغلب بازده بالاتری از صندوق‌های بازار پول (صندوق‌ها یا سپرده‌های بانکی) و صندوق‌های با درآمد ثابت کسب می‌کنند، اما به‌طور کلی رویکرد محافظه‌کارانه خود را حفظ کرده و حدود نیمی از دارایی را در اوراق با ریسک پایین سرمایه‌گذاری می‌کنند. در واقع می‌توان صندوق‌های مختلط را حد میانی سرمایه‌گذاری به لحاظ ریسک و بازده احتمالی مورد انتظار دانست.

ریسک این صندوق‌ها نیز نسبت به صندوق‌های سهامی کمتر است. همچنین این صندوق‌ها مزایای اوراق سهام و درآمد ثابت را توأمان دارند؛ بدین معنی که پتانسیل کسب بازده بالاتر به وسیله سهام و نوسانات قیمتی کمتر به وسیله اوراق با درآمد ثابت را فراهم می‌کنند. گفتنی است در صورت افت بازار، سرمایه‌گذاران در صندوق‌های مذکور به دلیل ترکیب اوراق با درآمد ثابت و سهام، زیانی کمتری از صندوق‌های سهامی متحمل می‌شوند و در صورت رشد بازار سهام، بازدهی بالاتر از صندوق‌های درآمد ثابت برای سرمایه‌گذاران را کسب خواهد کرد.

هدف تشکیل صندوق سرمایه‌گذاری مختلط

هدف از تشکیل صندوق، جمع‌آوری سرمایه از سرمایه‌گذاران و تشکیل سبدی از دارایی‌ها و مدیریت این سبد است. همچنین در صورتی که صرفه و صلاح صندوق ایجاب کند، صندوق در قبال دریافت کارمزد در تعهد پذیره‌نویسی یا تعهد خرید اوراق بهادار مشارکت کرده که در این صورت وجوه جمع‌آوری‌شده و سایر دارایی‌های صندوق، پشتوانه این تعهد خواهد بود با توجه به پذیرش ریسک مورد قبول، تلاش می‌شود، بیشترین بازدهی ممکن نصیب سرمایه‌گذاران گردد. انباشته شدن سرمایه در صندوق، مزیت‌های متعددی نسبت به سرمایه‌گذاری انفرادی سرمایه‌گذاران دارد؛ اولاً هزینه به‌کارگیری نیروهای متخصص، گردآوری و تحلیل اطلاعات و گزینش سبد بهینه اوراق بهادار بین همه سرمایه‌گذاران تقسیم می‌شود و سرانه هزینه هر سرمایه‌گذار کاهش می‌یابد. ثانیاً، صندوق از جانب سرمایه‌گذاران، کلیه حقوق اجرایی مربوط به صندوق از قبیل دریافت سود سهام و کوپن اوراق بهادار را انجام می‌دهد و در نتیجه سرانه هزینه هر سرمایه‌گذار برای انجام سرمایه‌گذاری کاهش می‌یابد. ثالثاً، امکان سرمایه‌گذاری مناسب و متنوع‌تر دارایی‌ها فراهم‌شده و در نتیجه ریسک سرمایه‌گذاری کاهش می‌یابد.

۲- حدنصاب ترکیب دارایی‌ها در صندوق‌های سرمایه‌گذاری مختلط

در طول عمر صندوق حدنصاب‌های زیر بر اساس ارزش روز دارایی‌های صندوق باید رعایت شود:

حدنصاب ترکیب دارایی‌های صندوق‌های سرمایه‌گذاری «مختلط»		
ردیف	موضوع سرمایه‌گذاری	توضیحات
۱	سهام، حق تقدم سهام و قرارداد اختیار معامله سهام پذیرفته‌شده در بورس تهران یا بازار اول و دوم فرابورس ایران و واحدهای سرمایه‌گذاری «صندوق‌های سرمایه‌گذاری غیر از اوراق بهادار» ثبت‌شده نزد سازمان.	حداقل ۳۰٪ و حداکثر ۶۰٪ از کل دارایی‌های صندوق
۱-۱	سهام و حق تقدم سهام منتشره از طرف یک ناشر و قرارداد اختیار معامله همان سهام	حداکثر ۲۰٪ از دارایی‌های صندوق که به بند ۱ اختصاص داده شده‌اند
۱-۲	سهام، حق تقدم سهام و قرارداد اختیار معامله سهام طبقه‌بندی‌شده در یک صنعت	حداکثر ۳۰٪ از دارایی‌های صندوق که به بند ۱ اختصاص داده شده‌اند.
۱-۳	سهام و حق تقدم سهام منتشره از طرف یک ناشر	حداکثر ۵٪ از کل سهام و حق تقدم سهام منتشره ناشر
۱-۵	واحدهای سرمایه‌گذاری «صندوق‌های سرمایه‌گذاری غیر از اوراق بهادار»	حداکثر ۵٪ از کل دارایی‌های صندوق و تا سقف ۳۰٪ از تعداد واحدهای صندوق سرمایه پذیر که نزد سرمایه‌گذاران می‌باشد.
۱-۶	اخذ موقعیت خرید در قرارداد اختیار معامله سهام	حداکثر ۵٪ از ارزش روز سهام و حق تقدم سهام صندوق
۱-۷	اخذ موقعیت فروش در قرارداد اختیار معامله خرید سهام	حداکثر به تعداد سهام پایه موجود در پرتفوی مجاز سرمایه‌گذاری صندوق در سهام
۲	اوراق بهادار با درآمد ثابت، گواهی سپرده بانکی و سپرده بانکی	حداقل ۳۰٪ و حداکثر ۶۰٪ از کل دارایی‌های صندوق
۲-۱	اوراق بهادار منتشره از طرف یک ناشر *	حداکثر ۳۰٪ از دارایی‌های صندوق که به بند ۲ اختصاص داده شده‌اند.
۲-۲	اوراق بهادار تضمین‌شده توسط یک ضامن *	حداکثر ۳۰٪ از دارایی‌های صندوق که به بند ۲ اختصاص داده شده‌اند
۲-۳	سرمایه‌گذاری در گواهی سپرده بانکی و سپرده بانکی	حداکثر ۲۵٪ از کل دارایی‌های صندوق
۳	سرمایه‌گذاری در گواهی سپرده کالایی پذیرفته‌شده نزد یکی از بورس‌ها	حداکثر ۵٪ از کل دارایی‌های صندوق

رعایت نصاب حداقل سرمایه‌گذاری در سهام و حق تقدم سهام و نصاب حداکثر سرمایه‌گذاری در گواهی سپرده بانکی و سپرده بانکی در ۶۰ روز آغاز فعالیت صندوق و همچنین در دوره تصفیه صندوق الزامی نیست. فقط يك سهم منتشره از سوي يك ناشر می‌تواند تا ۱۵٪ از کل دارایی‌های صندوق را تشکیل دهد. منظور از سرمایه‌گذاری صندوق‌ها در سایر صندوق‌های سرمایه‌گذاری، آن دسته از صندوق‌های سرمایه‌گذاری است که مطابق مقررات، ابلاغیه‌ها، اطلاعیه‌ها و بخشنامه‌های سازمان امکان سرمایه‌گذاری صندوق در آنها وجود دارد. * اوراق بهادار منتشره به استناد قوانین بودجه سالانه به منظور تأمین مالی دولت و با تضمین سازمان برنامه و بودجه، با رعایت سایر نصاب‌ها، از نصاب حداکثر سرمایه‌گذاری صندوق از ارزش کل دارایی‌های آن صندوق در اوراق بهادار منتشره توسط یک ناشر و نصاب اوراق بهادار تضمین‌شده توسط یک ضامن مستثنا شد.

صندوق‌های سرمایه‌گذاری صرفاً مجاز به سرمایه‌گذاری در اوراق اختیار فروش تبعی حداکثر به میزان ۵٪ از حجم هر یک از اوراق اختیار فروش تبعی منتشره هستند. چنانچه اوراق اختیار فروش تبعی منتشره دارای ذینفع واحد باشد، صندوق سرمایه‌گذاری مجاز به سرمایه‌گذاری در یکی از اوراق اختیار فروش تبعی با شرایط مذکور خواهد بود.

۳-۲- ریسک سرمایه‌گذاری در صندوق

۳-۱- هرچند تمهیدات لازم به عمل آمده است تا سرمایه‌گذاری در صندوق سودآور باشد، ولی احتمال وقوع زیان در سرمایه‌گذاری‌های صندوق همواره وجود دارد؛ بنابراین سرمایه‌گذاران باید به ریسک‌های سرمایه‌گذاری در صندوق از جمله ریسک‌های یادشده، توجه ویژه داشته باشند. دارندگان واحدهای سرمایه‌گذاری ممتاز و عادی با سرمایه‌گذاری در صندوق، تمام ریسک‌های فرا روی صندوق را می‌پذیرند. در سایر بندهای این بخش، برخی از ریسک‌های سرمایه‌گذاری در صندوق برشمرده شده‌اند.

۳-۲- **ریسک کاهش ارزش دارایی‌های صندوق:** قیمت اوراق بهادار در بازار، تابع عوامل متعددی از جمله وضعیت سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، صنعت موضوع فعالیت و وضعیت خاص ناشر و ضامن آن است. با توجه به آنکه ممکن است در مواقعی تمام یا بخشی از دارایی‌های صندوق در اوراق بهادار سرمایه‌گذاری شده باشند و از آنجاکه قیمت این اوراق می‌تواند در بازار کاهش یابد، لذا صندوق از این بابت ممکن است متضرر شده و این ضرر به سرمایه‌گذاران منتقل شود.

۳-۳- **ریسک نکول اوراق بهادار:** اوراق بهادار شرکت‌ها بخش عمده‌ی دارایی‌های صندوق را تشکیل می‌دهد. گرچه صندوق در اوراق بهاداری سرمایه‌گذاری می‌کند که سود حداقل برای آن‌ها تعیین و پرداخت سود و اصل سرمایه‌گذاری آن توسط یک مؤسسه معتبر تضمین شده است، یا برای پرداخت اصل و سود سرمایه‌گذاری در آن‌ها، وثایق معتبر و کافی وجود دارد؛ ولی این احتمال وجود دارد که طرح سرمایه‌گذاری مرتبط با این اوراق، سودآوری کافی نداشته باشد یا ناشر و ضامن به تعهدات خود در پرداخت به موقع سود و اصل اوراق بهادار، عمل نکنند یا ارزش وثایق به طرز قابل توجهی کاهش یابد به طوری که پوشش‌دهنده‌ی اصل سرمایه‌گذاری و سود متعلق به آن نباشند. وقوع این اتفاقات می‌تواند باعث تحمیل ضرر به صندوق و متعاقباً سرمایه‌گذاران شوند.

۳-۴- **ریسک نوسان بازده بدون ریسک:** در صورتی که نرخ بازده بدون ریسک (نظیر سود علی‌الحساب اوراق مشارکت دولتی) افزایش یابد، به احتمال زیاد قیمت اوراق مشارکت و سایر اوراق بهاداری که سود حداقل یا ثابتی برای آن‌ها تعیین شده است، در بازار کاهش می‌یابد. اگر صندوق در این نوع اوراق بهادار سرمایه‌گذاری کرده باشد و بازخرید آن به قیمت معین توسط یک مؤسسه‌ی معتبر (نظیر بانک) تضمین نشده باشد، افزایش نرخ بازده بدون ریسک، ممکن است باعث تحمیل ضرر به صندوق و متعاقباً سرمایه‌گذاران شود.

۳-۵- **ریسک نقد شونگی واحدهای ابطال‌شده:** اما چنانچه واحدی از صندوق‌های مختلط بدون ضامن نقد شونگی خریداری کرده باشید، از آنجایی که این صندوق فاقد رکن ضامن نقد شونگی است، لذا در صورتی که دارنده واحد سرمایه‌گذاری قصد ابطال واحدهای سرمایه‌گذاری را داشته باشد، مدیر در ابتدا از محل وجوه نقد صندوق اقدام به پرداخت وجوه واحدهای سرمایه‌گذاری ابطال‌شده می‌کند. چنانچه وجوه نقد صندوق کفاف بازپرداخت واحدهای ابطال‌شده را نداشته باشد، مدیر صندوق مطابق اساسنامه اقدام به فروش دارایی‌های صندوق می‌کند تا وجه مورد نیاز را تهیه کند. اگر به هر دلیلی از جمله بسته بودن نماد سهم، صف فروش و گره معاملاتی مدیر صندوق نتواند دارایی‌های صندوق را به وجه نقد تبدیل کند، مبالغ مربوط به واحدهای ابطال‌شده تا تأمین وجه نقد به حساب بستن‌کاری سرمایه‌گذار منظور می‌شود و بازپرداخت این بدهای با روش FIFO و بر اساس تاریخ و ساعت ثبت سفارشات ابطال انجام می‌گیرد.

۴- انواع واحدهای سرمایه‌گذاری و حقوق دارندگان آنها

۴-۱- در ازای سرمایه‌گذاری در صندوق، گواهی سرمایه‌گذاری صادر می‌شود. در گواهی سرمایه‌گذاری تعداد واحدهای سرمایه‌گذاری هر سرمایه‌گذار درج می‌شود. واحدهای سرمایه‌گذاری به دو نوع ممتاز و عادی تقسیم می‌شود. حقوق دارندگان واحدهای سرمایه‌گذاری ممتاز و عادی از همه لحاظ با یکدیگر یکسان است.

۴-۲- دارنده واحدهای سرمایه‌گذاری ممتاز، دارای حق رأی است و می‌تواند در مجمع صندوق، از حق رأی خود استفاده کند. دارندگان واحدهای سرمایه‌گذاری ممتاز نمی‌توانند با درخواست ابطال واحدهای سرمایه‌گذاری خود، سهم خود را از دارایی‌های صندوق مطالبه کنند، ولی می‌توانند واحدهای سرمایه‌گذاری ممتاز خود را به دیگران واگذار کنند.

۴-۳- دارنده واحدهای سرمایه‌گذاری عادی دارای حق رأی نیست و نمی‌تواند در مجمع صندوق شرکت کند، بلکه می‌تواند مطابق اساسنامه درخواست ابطال واحدهای سرمایه‌گذاری را ارائه دهد و سهم خود را از دارایی‌های صندوق پس از کسر بدهی‌ها و سایر هزینه‌ها (معادل خالص ارزش روز واحدهای سرمایه‌گذاری خود پس از کسر کارمزد ابطال) دریافت کند. در صورتی که مجمع صندوق، رأی به تغییر اساسنامه یا امید نامه (به استثنای تغییر مدیر، مدیر ثبت، متولی و حسابرس) دهد، این تغییرات ۳۰ روز بعد از اعلام، اعمال می‌شود تا دارندگان واحدهای سرمایه‌گذاری عادی، فرصت کافی برای تصمیم‌گیری برای ادامه سرمایه‌گذاری یا ابطال واحدهای سرمایه‌گذاری خود داشته باشند. طی مدت ۳۰ روز یادشده، اساسنامه و امید نامه قبلی کماکان حاکم خواهد بود. کاهش مدت یادشده با تقاضای مدیر یا متولی صندوق و تأیید سبأ امکان‌پذیر است. سبأ در صورتی با کاهش مدت یادشده موافقت خواهد کرد که تشخیص دهد این امر با اصل حفظ منافع و حمایت از سرمایه‌گذاران صندوق در تعارض نیست.

۴-۴- واحدهای سرمایه‌گذاری ممتاز صندوق دست‌کم ۱۰٪ حداقل واحدهای سرمایه‌گذاری صندوق، در ابتدای تأسیس صندوق و قبل از پذیره‌نویسی اولیه واحدهای سرمایه‌گذاری عادی صندوق، تماماً به صورت نقد توسط مؤسسان خریداری شده و وجوه مربوطه به حساب بانکی صندوق در شرف تأسیس واریز شده است. هویت مؤسسان که مطابق اساسنامه حق رأی دارند، در هنگام پذیره‌نویسی اولیه منتشر شده است. هویت دارندگان واحدهای سرمایه‌گذاری ممتاز که مطابق اساسنامه حق رأی دارند، هر ساله در گزارش‌های مالی سالانه صندوق درج می‌شود.